

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ

ટેક્સ અપીલ નંબર ૫૪૦/૨૦૦૩

સાથે

ટેક્સ અપીલ નંબર ૫૪૧/૨૦૦૩

થી

ટેક્સ અપીલ નંબર ૫૪૨/૨૦૦૩

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એસ. ઝવેરી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. જે. ઠાકર

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની પરવાનગી આપવામાં આવે છે?	
૨.	રિપોર્ટ્સને સંદર્ભિત કરવાં કે નહિ?	

૩.	શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?	
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબબ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	
૫.	દીવાની ન્યાયાધીશને પરિપત્રિત કરવું કે નહિ?	

=====

કનુભાઈ એ. પટેલ.... અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

એ.સી.આઈ.ટી..... સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નંબર ૧ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી કે. એચ. કાજી

સામાવાળા(ઓ) નંબર ૧ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી નીતિન કે. મહેતા

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એસ. ઝવેરી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. જે. ઠાકર

તારીખ: ૧૬/૧૦/૨૦૧૪

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એસ. ઝવેરી)

=====

૧. ટ્રિબ્યુનલના સમાન ચુકાદામાંથી ઉદ્ભવતી આ તમામ અપીલો હોવાથી, તેનો નિકાલ આ સમાન ચુકાદા દ્વારા કરવામાં આવે છે.

૨. આ તમામ અપીલો દ્વારા, અપીલકર્તાએ આઈ.ટી. અપીલ નંબર ૫૭૯/૧૯૯૮, ૧૭૨૩/૧૯૯૮ અને ૧૭૨૭/૧૯૯૮ માં ઇન્કમ ટેક્સ એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ (જે હવે પછી "આઈટીએટી" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૨/૦૮/૨૦૦૩ ના હુકમને પડકાર્યો છે.

૩. ટૂંકમાં જણાવેલા તથ્યો એવા છે કે અપીલકર્તા-કરદાતાએ આકારણી વર્ષ ૧૯૩-૯૪, અગાઉનું વર્ષ ૧૯૯૨-૯૩ હોઈ, રૂપિયા ૪,૧૭,૯૪૪ ની આવક દર્શાવતું તેમનું આવકનું પત્રક તારીખ ૦૨/૧૧/૧૯૯૩ ના રોજ ફાઈલ કર્યું હતું. આકારણીની પ્રક્રિયા કલમ ૧૪૩(૧)(એ) હેઠળ કરવામાં આવી હતી અને અપીલકર્તા દ્વારા પરત કરવામાં આવેલી આવકમાં રૂપિયા ૪,૫૯,૭૪૦/- નું એડજસ્ટમેન્ટ કરવામાં આવ્યું હતું. સદર એડજસ્ટમેન્ટને અપીલકર્તા દ્વારા ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૧૫૪ હેઠળ પડકારવામાં આવ્યું હતું. તારીખ ૦૫/૦૮/૧૯૯૪ ના હુકમ દ્વારા, સદર એડજસ્ટમેન્ટને સુધારવામાં આવ્યું હતું અને કાઢી નાખવામાં આવ્યું હતું અને અપીલકર્તા દ્વારા પરત કરાયેલ આવક મુજબ રૂપિયા ૪,૧૭,૯૪૪/- ની આવક કલમ ૧૪૩(૧)(એ) હેઠળ ગણવામાં આવી હતી.

૪. ત્યારબાદ, કલમ ૧૪૩(૨) હેઠળ નોટિસ બજાવવામાં આવી હતી અને કુલ

આવક રૂપિયા ૮,૭૭,૬૮૪/- ગણીને તારીખ ૩૦/૦૧/૧૯૯૬ ના રોજ કલમ ૧૪૩(૩) હેઠળ આકારણી હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. મુખ્ય ઉમેરો અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલા ચોક્કસ શેર વ્યવહારમાં રૂપિયા ૪,૫૯,૭૪૦/- ના ગુકસાનને અસ્વીકાર કરવાના કારણે હતો, તે આધાર પર કે સદર વ્યવહારો ડિલિવરી આપ્યા કે લીધા વિના પતાવવામાં આવ્યા હોવાથી કલમ ૪૩(૫) હેઠળ સહકારીય વ્યવહારોની શ્રેણીમાં આવતા હતા. અપીલકર્તાએ કલમ ૪૩(૫) ના પરંતુક (બી) તેમજ સીબીડીટીના તારીખ ૧૨/૦૯/૧૯૬૦ ના પરિપત્ર પર આધાર રાખવામાં આવેલ હોઈ એવી દલીલ કરી હતી કે સદર વ્યવહારો સહકારીય વ્યવહારો નહોતા.

૫. અપીલકર્તાનો કેસ એવો હતો કે તેણે તારીખ ૦૨/૦૪/૧૯૯૨ ના રોજ ટીસ્કોના ૨૦૦૦ શેર ખરીદ્યા હતા અને સદર શેર બદલાના માધ્યમથી એક સેટલમેન્ટથી બીજા સેટલમેન્ટમાં આગળ ખેંચવામાં આવ્યા હતા અને અંતે તારીખ ૨૯/૦૬/૧૯૯૨ ના રોજ પતાવવામાં આવ્યા હતા અને અપીલકર્તાએ બ્રોકરને ચૂકવવાપાત્ર તફાવતની રકમ ચૂકવી હતી અને ટીસ્કોના સદર વ્યવહારના પરિણામે રૂપિયા ૪,૫૯,૭૪૦/- નું ગુકસાન થયું હતું જે સદર અધિનિયમની કલમ ૪૩(૫) દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ સહકારીય ગુકસાન નહોતું. એ.ઓ. એ અપીલકર્તાની દલીલને ફગાવી દીધી હતી અને સદર ગુકસાનને સહકારીય વ્યવસાયમાં ગુકસાન તરીકે ગણ્યું હતું અને અપીલકર્તાની અન્ય આવક, ખાસ કરીને ભાગીદારી પેઢીના શેરો સામે તેનો સેટ ઓફ અસ્વીકાર

કચો હતો અને રૂપિયા ૮,૭૭,૬૮૪/- ની કુલ આવક પર પહોંચ્યા હતા.

૬. અપીલકર્તાએ સદર આકારણી હુકમ સામે અપીલ દાખલ કરી હતી અને સદર અપીલ સીઆઈટી (એ) II દ્વારા તારીખ ૧૨/૦૧/૧૯૯૮ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. સીઆઈટી (એ) એ પણ અપીલકર્તાની એ દલીલને ફગાવી દીધી હતી કે ટીસ્કોમાં વ્યવહાર જે એક સેટલમેન્ટથી બીજા સેટલમેન્ટમાં આગળ ખેંચવામાં આવ્યો હતો તેના પરિણામે સહકારી વ્યવસાયમાંથી નુકસાન થયું નહોતું અને તેથી, અપીલકર્તાની અન્ય આવક સામે સેટ ઓફ કરવા માટે સ્વીકાર્ય હતું.

૭. અપીલકર્તાએ, ત્યારબાદ, અપીલકર્તા દ્વારા દાવો કરાયેલા નુકસાનને અસ્વીકાર કરતા સીઆઈટી(એ) ના હુકમને પડકારતી આઈ.ટી. અપીલ નંબર ૫૭૯/એએચડી/૧૯૯૮, ૧૭૨૩/એએચડી/૧૯૯૮ અને ૧૭૨૭/એએચડી/૧૯૯૯ હોવા બદલ ઇન્કમ ટેક્સ એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલમાં અપીલો દાખલ કરેલ. ટ્રિબ્યુનલે સીઆઈટી(એ) ના હુકમને બહાલ રાખ્યો હતો અને અપીલકર્તાની અપીલને ફગાવી દેતા ઠરાવ્યું હતું કે અપીલકર્તા એ દલીલ કરવામાં ન્યાયી નહોતો કે ટીસ્કોમાં સદર વ્યવહાર સહકારી વ્યવહારો નહોતા. ટ્રિબ્યુનલે અપીલકર્તાની અપીલની સુનાવણી તેના ભાઈઓ, કાંતિભાઈ એ. પટેલ અને ચંદ્રકાંત એ. પટેલની અપીલો સાથે કરી હતી જેમની અપીલોમાં પણ નુકસાન અસ્વીકાર કરવાનો સમાન મુદ્દો સામેલ હતો. ટ્રિબ્યુનલે, તેથી, અપીલકર્તા અને તેના બે ભાઈઓની એ દલીલને નકારી કાઢતો એક સમાન

ચુકાદો આપ્યો હતો કે ગુકસાન સહકારીય વ્યવહારોમાંથી ઉદ્ભવ્યું નહોતું. તેથી, હાલની અપીલો કરદાતાની વિનંતી પર દાખલ કરવામાં આવી છે.

૮. અપીલ મંજૂર કરતી વખતે, અદાલતે કાયદાનો નીચેનો પ્રશ્ન ઘડ્યો હતો:

"શું, કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, એક સેટલમેન્ટથી બીજા સેટલમેન્ટમાં આગળ ખેંચવામાં આવેલા ટીસ્કોના શેરોની ખરીદીના એક સિંગલ વ્યવહારને વ્યવહારોની શ્રેણી કહી શકાય જેથી સદર અધિનિયમની કલમ ૭૩ ના વ્યાપની અંદર સહકારો વ્યવસાય બને જે અપીલકર્તાને અન્ય વ્યાપારી નફા સામે તેમાં થયેલા ગુકસાનના સેટ ઓફથી વંચિત કરે?"

૯. અપીલકર્તા-કરદાતા તરફે ઉપસ્થિત થયેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી કાજીએ ભારતમાં પૂર્વક દલીલ કરી હતી કે સીઆઈટી(એ) એ એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી છે કે અપીલકર્તાએ સહકારીય વ્યવસાય સમાન સહકારીય વ્યવહારોની શ્રેણીમાં પ્રવેશ કર્યો હતો અને તેથી આ વ્યવહારોમાં તેને થયેલું ગુકસાન અન્ય આવક સામે સેટ ઓફ કરી શકાય નહીં. શ્રી કાજીએ વધુમાં ભારપૂર્વક દલીલ કરી હતી કે સીઆઈટી(એ) એ અપીલના એ કારણને નકારી કાઢવામાં ભૂલ કરી છે કે અપીલકર્તાને શેર બદલા એટલે કે હેજિંગ વ્યવહારોમાં રૂપિયા ૪,૫૯,૭૪૦/- નું ચોખ્ખું ગુકસાન થયું છે અને તે અપીલકર્તાની અન્ય આવક સામે આ ગુકસાનના સેટ ઓફ માટે હકદાર છે. તેમણે વધુમાં ભારપૂર્વક દલીલ કરી છે કે સીઆઈટી(એ) એ અપીલકર્તાની એ દલીલને નકારી કાઢી છે કે અપીલકર્તાનો વ્યવહાર સહકારો સિંગલ વ્યવહાર છે, અને આ વ્યવહાર સહકારના વ્યવસાયથી

અલગ છે. અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે આ વ્યવહાર સાત સેટલમેન્ટ તારીખો પર આગળ ખેંચવામાં આવ્યો હોવાથી, તેને સિંગલ વ્યવહાર કહી શકાય નહીં.

૧૦. તેમની દલીલોના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વકીલે સર્વોચ્ચ અદાલત તેમજ વિવિધ ઉચ્ચ ન્યાયાલયોના નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો હતો. કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ વિરુદ્ધ શ્રવણ કુમાર અગ્રવાલ, (૨૦૦૭) ૨૯૨ આઈટીઆર ૩ (એસસી), કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ વિરુદ્ધ મોહનલાલ રણછોડદાસ, ૨૦૩ આઈટીઆર ૩૦૪ અને કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ વિરુદ્ધ ઇન્ડિયન કોમર્શિયલ કો. પી. લિમિટેડ, ૧૦૬ આઈટીઆર ૪૬૫ ના કેસ પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે.

૧૧. બીજી તરફ, સામાવાળા તરફથી વિદ્વાન વકીલે અપીલકર્તા-કરદાતાના વિદ્વાન વકીલની દલીલોનો વિરોધ કર્યો છે. તેમણે વધુમાં ભારપૂર્વક દલીલ કરી હતી કે નીચેની સત્તાધિકારીઓના સહવર્તી તારણો અને તથ્યોને ધ્યાનમાં લેતા આ અપીલો ફગાવી દેવાને પાત્ર છે. તેમણે આગળ દલીલ કરી કે ટ્રિબ્યુનલે, તમામ તથ્યોને ધ્યાનમાં લીધા પછી, અપીલો અંશતઃ મંજૂર કરી છે. તેથી, તેમણે આ અદાલતને વાદગ્રસ્ત હુકમોમાં હસ્તક્ષેપ ન કરવા વિનંતી કરી હતી.

૧૨. અમે બંને પક્ષોના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા છે અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનું અવલોકન કર્યું છે. અપીલોનો નિર્ણય કરતી વખતે, ટ્રિબ્યુનલે ફકરા-૧૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

૧૩. "માનનીય ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલયની પૂર્ણ પીઠે પંકજ ઓઈલ મિલ્સ વિરુદ્ધ સીઆઈટી (૧૯૭૮) ૧૧૫-આઈટીઆર-૮૨૪ (ગુજ.) ના કેસમાં સહકારી વ્યવહાર અને હેજિંગ વ્યવહાર વચ્ચેનો સૂક્ષ્મ અને મહત્વપૂર્ણ તફાવત સમજાવ્યો છે. આ અભિવ્યક્તિના સાચા અર્થ અને વ્યાપને યોગ્ય રીતે સમજવા માટે સદર ચુકાદામાંથી સુસંગત અંશો પુનઃઉત્પાદિત કરવા અનિવાર્ય રહેશે:

'આપણે કલમ ૪૩(૫) ના પરંતુક (એ) ના સાચા વ્યાપ અને પહોળાઈ વિશે નિર્ણય કરીએ તે પહેલાં હેજ વ્યવહારો વ્યવસાયિક રીતે કેવી રીતે સમજાય છે તે યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં સમજવું ફાયદાકારક રહેશે. જેમ કે નામ જ સૂચવે છે, હેજ કોન્ટ્રાક્ટ્સ એવા કોન્ટ્રાક્ટ્સ છે જે પ્રતિકૂળ ભાવની વધઘટ સામે હેજ (રક્ષણ) કરે છે. સહકારી વ્યવહારો હોડના માધ્યમથી કરાતા કરારો સમાન નથી. સહકારી વ્યવહારોમાં તેમાં સામેલ વ્યક્તિઓની મોડસ ઓપરેન્ડી એ હોય છે કે જ્યારે કોઈ ખરીદીનો કરાર કરે છે, ત્યારે તે વાચદાના દિવસ પહેલાં કાં તો નફો સુરક્ષિત કરવા અથવા નુકસાન ઘટાડવા માટે, તે જ સમયે મૂળ વેચનારને અથવા અન્ય કોઈને વિતરણ કરવા યોગ્ય સમાન જથ્થા સામે વેચાણના એક અથવા વધુ કરારો પણ સાથે જ કરે છે; અને તે જ રીતે જ્યારે તે વેચાણનો કરાર કરે છે, ત્યારે તે વાચદાના દિવસ પહેલાં સમાન જથ્થો ખરીદવા માટે સાથે જ એક અથવા વધુ કરારો કરે છે. આવા વ્યવહારોનું પરિણામ, જ્યારે વેચાણ અને ખરીદી સમાન વ્યક્તિ સાથે અને તેની પાસેથી હોય, ત્યારે કરારો રદ કરવાની અસર ધરાવે છે અને માત્ર ચૂકવવાના તફાવતો જ બાકી રહે છે (જુઓ તોડ વિરુદ્ધ લક્ષ્મીદાસ

પુરુષોત્તમદાસ (૧૮૯૨) આઈએલઆર ૧૬ બોમ. ૪૪૧; પેરોશા કોર્સેટજી પારખ વિરુદ્ધ માણેકજી દોસાભાઈ વાછા (૧૮૯૮) આઈએલઆર ૨૨ બોમ ૮૯૯ અને સેસૂન વિરુદ્ધ તોકરસી જાધવજી (૧૯૦૪) આઈએલઆર ૨૮ બોમ ૬૧૬). આ કેસોમાં પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંત એ અસરનો છે કે સહકારીય વ્યવહારોને હોડના માધ્યમથી કરાતા કરારો સાથે ભેળવી દેવાની શક્યતા છે પરંતુ કાયદાકીય પરિણામો અંગે બંને વચ્ચેનો તફાવત મહત્વપૂર્ણ છે. સહકારીય વ્યવહારોમાં વેચનારનો ઈરાદો ક્યારેય ડિલિવરી આપવાનો ન હોઈ શકે અને ખરીદનાર તેની પાસેથી ડિલિવરીની અપેક્ષા રાખતો ન હોય, પરંતુ તે અન્યથા નિર્દોષ કરારને હોડમાં ફેરવતો નથી. હેજિંગ વ્યવહારો, જોકે, સહકારીય વ્યવહારોથી અલગ પાડવાના છે, કારણ કે તે પ્રતિકૂળ ભાવની વધઘટ સામે વીમો લેવાના હેતુથી કરવામાં આવતા વાસ્તવિક વ્યવહારો છે. હેજિંગ વ્યવહારોમાં ડિલિવરી કે ટ્રાન્સફર બંનેમાંથી કોઈની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી અને છતાં વ્યવસાયિક પરિભાષામાં તેને સહકારીય વ્યવહારો તરીકે ગણી શકાય નહીં. હેજ ટ્રેડિંગની તકનીક એક જાણીતા અર્થશાસ્ત્રી, ડબલ્યુ.આર.નાતુ દ્વારા તેમના પુસ્તક રેગ્યુલેશન ઓફ ફોરવર્ડ માર્કેટ્સમાં, પાના ૯ પર, નીચે મુજબ ખૂબ જ સંક્ષિપ્તમાં સમજાવવામાં આવી છે:

હેજ કોન્ટ્રાક્ટને એટલા માટે એવું કહેવામાં આવે છે કારણ કે તે વાસ્તવિક કોમોડિટી સાથે વ્યવહાર કરતી વ્યક્તિઓને પોતાની જાતને હેજ કરવા સક્ષમ બનાવે છે, એટલે કે પ્રતિકૂળ ભાવની વધઘટ સામે પોતાનો વીમો લેવા સક્ષમ

બનાવે છે. એક ડીલર અથવા વેપારી ત્યારે હેજ કોન્ટ્રાક્ટમાં પ્રવેશે છે જ્યારે તે ભવિષ્યની તારીખે ડિલિવરી માટે ફોરવર્ડ માર્કેટમાં કોમોડિટી વેચે છે અથવા ખરીદે છે. ફોરવર્ડ માર્કેટમાં તેનો વ્યવહાર રેડી માર્કેટમાં અગાઉની ખરીદી અથવા વેચાણને અનુરૂપ હોઈ શકે છે અથવા તે રેડી માર્કેટમાં અનુરૂપ વ્યવહાર દ્વારા તેને પછીથી આવરી લેવાની દરખાસ્ત કરી શકે છે, અથવા તે ફોરવર્ડ માર્કેટ પર જ રિવર્સ વ્યવહાર દ્વારા તેને ઓફસેટ કરી શકે છે"

૧૪. કેસના તથ્યોને ધ્યાનમાં લેતા, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે આકારણી અધિકારી કરદાતાને થયેલા નુકસાનને વ્યાપારી નુકસાન તરીકે ગણવામાં ન્યાયી હતા કારણ કે તે સંજ્ઞાના વ્યવસાયમાં સહન કરવું પડેલું નુકસાન હતું. સમાન કેસમાં, રાજસ્થાન ઉચ્ચ ન્યાયાલયે કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ વિરુદ્ધ શ્રી ટેક્સટાઈલ્સ, (૧૯૯૪) ૨૦૬ આઈટીઆર ૩૪૫ ના કેસમાં એવો અભિપ્રાય લીધો હતો જ્યાં કરદાતાએ કપાસના ખાતામાં રૂપિયા ૧૬,૪૨૬ નું નુકસાન દર્શાવ્યું હતું અને આકારણી વર્ષના અંતિમ દિવસે 'નકલ વહી' દ્વારા એન્ટ્રી પસાર કરવામાં આવી હતી. આ તફાવત ૧૦૦ કપાસની ગાંસડીઓની ખરીદી અને વેચાણના કારણે ચૂકવવામાં આવ્યો હતો જે બી. મારફતે હતી. ઇન્કમ-ટેક્સ ઓફિસરે ઠરાવ્યું કે તે સંજ્ઞાનો વ્યવહાર હતો અને તેથી વ્યાપારી આવક સામે એડજસ્ટ કરી શકાય નહીં. ટ્રિબ્યુનલે, જોકે, ઠરાવ્યું કે તે વ્યાપારી નુકસાન હતું.

૧૫. ઉપરોક્ત પાસાઓ પર, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૪૩(૫) માં આપેલ "સંજ્ઞાકીય વ્યવહાર" ની વ્યાખ્યામાંથી,

ખંડો (એ) (બી) અને (સી) માં આપવામાં આવેલા માત્ર ત્રણ અપવાદો જ સહકારીય વ્યવહારો ન હોવાનું માનવામાં આવે છે અને જો કોઈ વ્યવહાર મુખ્ય ખંડની અંદર આવતો હોય, તો તેને "સહકારીય વ્યવહાર" ની શ્રેણીમાંથી બાકાત રાખી શકાય નહીં. કલમ ૨૮ ના સ્પષ્ટીકરણ ૨ નો ઉદ્દેશ વિવિધ વ્યવહારોમાંથી, સહકારીય વ્યવસાયને અલગ પાડીને વર્ગીકૃત કરવાનો છે, સ્પષ્ટીકરણ ૨ દર્શાવે છે કે સહકારીય વ્યવસાય શેનો બનેલો છે. સહકારીય વ્યવસાયને અન્ય કોઈપણ વ્યવસાયથી અલગ ગણવો અને માનવો પડશે. કરદાતા દ્વારા કરવામાં આવતા સહકારીય વ્યવહારો એવા સ્વરૂપના હોવા જોઈએ કે જેથી વ્યવસાય બને. વ્યવસાયની વ્યાખ્યા, તેથી, વધુ સુસંગત બને છે જ્યારે તે જોવાનું હોય કે કરવામાં આવેલા વ્યવહારનું સ્વરૂપ વ્યવસાય બનાવે છે કે નહીં. એવા કેસમાં જ્યાં એક વેપારી વ્યવસાય કરે છે જેનો એક ભાગ (એક વ્યવહાર પણ) કલમ ૪૩(પ) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "સહકારીય વ્યવહાર" ની શ્રેણીમાં હોય અને જેનો એક ભાગ વ્યવસાયની શ્રેણીમાં આવતો હોય, ત્યારે સ્પષ્ટીકરણ ૨ નો ઉદ્દેશ તેમને અલગથી ગણવાનો છે. એક સિંગલ વ્યવહાર સહકારીય વ્યવસાય બની શકે છે જેથી કલમ ૨૮ હેઠળ અન્ય વ્યવસાયથી અલગ રીતે ગણવામાં આવે. તદનુસાર, સદર રૂપિયા ૧૬,૪૨૬/- ની રકમને સહકારીય નુકસાન ગણવામાં આવ્યું હતું.

૧૬. અમારા અભિપ્રાય મુજબ, ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલો કાયદાનો પ્રશ્ન ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં રાજસ્થાન ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા નક્કી કરાયેલા પ્રશ્ન સમાન

છે. અમે નીચેની સત્તાધિકારીઓ તેમજ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો સાથે સહમત હોવાથી, અમે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમ સાથે સંપૂર્ણપણે સહમત છીએ અને, તેથી, આ અપીલો મંજૂર કરવાનું કોઈ કારણ જણાતું નથી. તદનુસાર, અપીલો ફગાવી દેવામાં આવે છે. કાયદાના પ્રશ્નનો જવાબ રેવન્યુની તરફેણમાં અને કરદાતાની વિરુદ્ધમાં આપવામાં આવે છે.

(કે. એસ. ઝવેરી, ન્યાયમૂર્તિ)

(કે. જે. ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિ)

વાહિદ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.